کاڼي دل

په ما سې ښې خندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندنهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه
روبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے
چې دَ هغوي په شعري مجموعه " ژوندون که ښيلتون " کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څه دی. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نه دی پاتې شوی. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به یې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې ښکرې شرنګوي" کښې چاپ شوی دی. باید چې او لوستلی شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه "د ښائستونو د صحرا ورځې" کښې موجوده ده

په دې حلقه کښې کشالې هواروې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هائیکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بیخي نه متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دی.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف څنډره ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو نادانې ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې حماسه یې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او لولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې ښاغلي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوی یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلی یم. زما نقاد ښاغلي ازاد اشنغري صیب په دې باب کښې لیکي.

"دا ته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښایسته او د ټاټیل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته.[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک دے او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي.[2]"

لهذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترخه کښې سنجیده او طنزیه

رد عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔[3]"

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي.[4]"

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګني اظهار الله اظهار په ځای ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره و چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ رااپورته کیږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د رنګارنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترفین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په اٰفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي".[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسۍ، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې دی او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون نه په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپل خوښې هغه عبارتونه ئې راسپړلي دي چې د هغوئ تائید شوې مقصد ته پرې تقویت رسیدے شي.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون الټي اینار کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید جبر کلي کړي دي. لیکي:

"الټي اینار کو میتوزتي هوم کښې زبر مبدلي غني هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا ښه په شوق سره ویلے شو چې الټي اینار کو میتوزتي هوم کښې زبر مبدلي غنو هایکو ته بیلو پرنتو ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني لیکونکیو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې ښځینه اعلی و ارفع ادبي لنډۍ باندې لږ غور اوکړي. بس کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپرېدو نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځانته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیائې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول رانه هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې توروي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تور و وېشل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ورېځې اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو څونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لیکل نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زېور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښه خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب ناڅندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو
هائیکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په
ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي تولې چینې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
بج یعنې ته را اوپاروله چې نقل کړے شوې هائیکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغیب
شته او نۀ ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هائیکو :-

کرښې له سره راوړۀ نادانۍ ګسنې
ګړک چې د کوهي چرګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېږه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په ښځو پړې نۀ دي ستول پکار ګڼي نو مازغۀ ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستونکي چغیله اووائي چې فحاشي زما په
هائیکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هائیکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د
ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے دې دې توبه
وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائیکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی ښې ئې
ځایه ده. چې ګني په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائیکو کښې داسې
کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینسلو Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت يې هم کوي زما په خيال يا خو ګڼي هغوي فقط نفس ګټې او برګزيده ټپې اوريدلې او لوستلې دي او يا ګڼي د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

يا قربانے:

په ما دې خپټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېريان پرې ناست دي اترې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوينه
سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هيله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفايي کښې کُن تاويلات او توجيهات وي ګڼې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګويي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسيکي دواړه قسمه شاعرانو ته دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جماليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا اړخونه دي خو مبيج يې يوه ده يعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پيدا کېږي او که نه رنځور اړخ يې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتياز کرښه راښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاٹش نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپيدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اٹي اينډکو هايکو ليکونکے ښاغلے مشتاق دا هم ليکي؛

" زموږ د پښتو نوو ليکونکيو د هايکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بيانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمينو دومره څهٔ وئيلي دي چې اوسنو ليکونکيو ته يې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د ليکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هايکو ليکونکي ماته ټول سايکو ښکاري زما يو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هایکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولې شي چې اوس نوې کُول د ټپې په
مقابله کښې د هایکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوې
تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.
بحرکیف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هایکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د اُنی اینهٔ کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هایکو ته د نوؤ لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګڼي د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټېکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوٰی چې ګڼي د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او
سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
پېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا راتېږي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صېب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زیان وررسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي لیکونکي هایکو ځکه لیکي چې ګني د
بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوي
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې
نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر
زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
"سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د وړمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کوونکو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر ډې علمي ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازي ډېره کړې ده چې د هایکو خندونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صېب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې تر لاسه کړې
ده او سیکاټرې د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صېب چرته
هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ډېر
په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

پیدا کولو دغه وسیله ورته آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال ومنل شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي
ډل bald وي او د ټپې خالق ګېج وي. علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پړبوتي حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع یې نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي، د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الفي اينډ کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې ګنې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه به دې چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
میرغټ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتېدل ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوره تراشلې شوي مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانګنده کړي دي خو سړے څه ووائي زموږ
قامي مزاح داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي متله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحر متقارب دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسري کتو خو ډېر نيمګړتيا کاني په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتو نے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالي دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلي او ټيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګني نو هايکو به يې د اوولسو څپو[۱۴] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان ډېرينې هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرف اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت لازمي ښکارېږي.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحر متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون هما صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بيخي تقطيع نهٔ کېږي. هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهيږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نه وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس[۱۷] نه بلکې شل[۲۰] وي. ددې ټول بحث
مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دېکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفی هایکو لیکي که ازادې او
معرا هایکو پابندي پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
با وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړه کښې
چرته هم ځائے نه ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
اوساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د دري مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[۱۱]

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېږد و اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه ده
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویرکشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تېرې کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه
انځورونه هم رانغښتلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع واړه غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته دري مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر درې مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي تېره واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستلو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیانهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دو ستونکي ذهن چپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې رابیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدې توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي- او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي-

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چرته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي - مل

Scanned by CamScanner

د مسائل صيب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقيقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب په خپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ د هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتۍ يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غير فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پيدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نهٔ ورکوي. البته د جوهرې د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په ايرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوىٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېخښي. که داسې نهٔ وه نو د مسائل صيب

د تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نهٔ وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه په خپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ورځې دې په هر ګل کښې پيدا شي کنې نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هيڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلې د ورځپاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي. ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولے شوے. بحر کیف زه ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي.

ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نه ده. په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربع په تشبیب کښې تشبب او عقل سره د تعقل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نه وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبب وي نو ښه به په سهولت ئې دا وېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نه شي. بهرحال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نه شي کېدے چې د هایکو دې ارومرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره ښاغلي اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو دې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي را پيدا کېږي چې ګڼې يوه ټپه په ګڼو. څرونو کښې ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم بناغلې اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به را سره دا هم مني چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لنډې مختصر او د دوېمې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې دا دعوئ به هغه رنګ باطله وي لکه د دوؤ مختصرو مصرعو د ټپې دعوئ.

بناغلې اباسين د فيثاغورث په حواله د ٢ (دوو) هندسه تخليقي ګڼلې ده. او د هغې نه ځايه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هايکو طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپيدا کېږي چې اخر هايکو ته د ټپې مېړه يا خاوند وئيل کومه هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نه وي حاصل. بلله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هايکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دداسې خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سرې پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیتوں سے چلتی ہے - جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں - رکشہ بشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے -------- ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------- ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا - ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے -"[14]

زۀ منم چې تشبيهه چرته هم ثانمنه وي خو اباسين صيب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه تشبيهه راوړې ده - سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه"
"څریکه"، "ترائیلې" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پونړۍ نهٔ ده وهلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې .... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګارنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سینګارته ئې سترګې بربنډې."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

" میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ راپیدا کیږي
ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب وړبے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایوځائے کیږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلاذې او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کیدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هرڅه
فرمائیلي دي یا زهٔ چې هرڅه فرمایم. هیڅوک ئې هم او نهٔ
منئ. یا دا هم کیدے شي چې ښاغلي اباسین د ادنیٰ او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي تاثیل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهیږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال وئیلې دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ
چاوُدون را زیږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلیریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترجمه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي. عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه د راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلې شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتنو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نهٔ وي چې داسې به او غواړي خو زهٔ دا هم نهٔ غواړم چې هایکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سیمه بې له څهٔ جرمه تهمتي او بې له څهٔ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال ؤ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نهٔ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څهٔ اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي ارخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نهٔ لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د دوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغېر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونهٔ مني. بحر تقدیر ددغې نزاعي ارخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو تړاکي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال د ترکیب یو رنګ دے.

ښاغلي پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (RHYTHM) دے چې په یوه نیمه ... مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي".

نهٔ پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څهٔ مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زهٔ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو ارخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل ارخ ته واړوي او س که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا کانو ته کچکول په لاس او دربدل ګرځېدو کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نهٔ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله داپوره کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لري نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو وړستو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه دا تلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[١٨]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بېخي او بېده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې دوېمو مصرعو سره په قافیو کښې ترلي دي او بیا لې د یوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړیکې کښې هېڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال ترڅېله حده کوشش نه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ښکاره وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو کښو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هايکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زموږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نه لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولے شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ايماندارۍ سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځينې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پېدا کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونو کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه او دروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالى کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل ۲۰ کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نه صرف ځوانۍ او ځوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښن ثبوت دے چې هايکو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځينې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې به څه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې ځينونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو ئې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوړه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې ډېرې ښځې، ژوراثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گنې زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی به بده کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده موني. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخــذات

(۱) ازاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنورۍ ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اٹی اینډکو هایکو ، غیر مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز یابو حېدر روډ پېښور ، یکم جنورۍ ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اٹی اینډکو هایکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً ″

(۹) ایضاً ایضاً ″

(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیې جي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن ایضاً ″ ایضاً ″

(۱۴) ″ ″

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورۍ ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے ، " ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن .

(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف " اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه -

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوېخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاچولی ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس د ر کښې غښې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مري ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ناجانانه بیا مې نهٔ پېژنې
نور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې ښېښتنو پرده شي
چې دَ اشکې ګلونه اوشوکوې
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړې

خهٔ په سکون سره ژوند ونه تېروُم
یو خوا پېتې کېنې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوې
ورته زما دَ وینې ډِرپ ختي دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله خهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانده کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانـدو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستۀ که ددې خوږ کاڼي وو
نوکيـدړانو به وو تېول خوړلي

ښـهر زۀ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټـم هغه مې قـدر کوي
شـمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انـډوپو له ځـمه
مينه کوه خو راتر غاړه نـۀ شي
چې دَ جامـو اسـتري مې ماته نۀ شي

بازار کښې ګرځي ښـۀ ښکاره څخونه
خو مـونږ چې اووينې ځادرکړې په سر
زمـونږه ښځې مـونږ نه سـتر کوي

ښـهريـنې ښـۀ داده چې زړۀ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلۀ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راکېږ شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تښې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر بدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تهول کلي په کانړو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په کېږه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته دَ سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما دَ غلو خمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په خهٔ فريب کښې کېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که دَ اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې ياور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
خومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهٔ دي ويرېدل دَ ښکلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم ربېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د رندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ د کعبو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیر خو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خیر خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم لګوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چیو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترېږس زمونږ د لاري ختلو خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلي ناه په يو دو را اوځي

○

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هر چا سره مينه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

○

په هيڅ فريب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پرده شو خود نيمي شي شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر سترے يم

زړه کښې مې اور د مينې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې ښېرينې نما
لوږه ژوندي ' انغري مړه پراته وي

○

ځمه سلام د هوا کانو په رخ
يم د سپېرپانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

○

شو ناړه مې ره رو د بچي شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه توري يو تېکي کښې ځانے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نو وې

○

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل تورپالي دَ وطن
زهٔ هم مون باندې ښکم سره څم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
مني زما او خوښه خپله کوې

○

دَ برسنډې ګل نې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مښته نې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نه ږدمه زه
ځکه به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته وېل
سختې بې ځايه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرښته يمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نه وايمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

د مينې لار کښې چې تېندک شمه زه
شيرينه اووائي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولې ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
وادۀ د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نۀ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فیصلې به منو

ما څۀ غوښتلي وو او دا څۀ اوشو
نن مې له هر څۀ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبایلې که پوزه کوټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اوواېي هاګۍ راچوه

منم دَ مينې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ويلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېږو اوخوړې

څوانه ځوانې او دَ سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسې ګنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر ستړګو منم شيرينې
خو ګوتې اويو کښې دوبه دل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم قریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګني نو زۀ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړۀ کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره لوپټه درې کړي
داځې بهر له کوره شپې مۀ کوه
ګني نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نۀ ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اوويني
لا حادثو هوښیاره کړې نۀ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نۀ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کيږې تېښتې مې اوليدلې
پرې مې کړې نن ځان له د برېتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کوږ جوړ کړي نو تود شپه بيا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ يم خو ښېرينې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم تړې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس بانډې ګمرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائې چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بيا به ځاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېړ شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

○

خلقو په ما بدګمانئ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

○

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در او رسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه وړه دَ پښتو یانه
پلار ئې په سونې بانلې جرګه کړې وه
لور ئې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

○

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

○

راوړي چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کور ته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان يې يو نوې جولۍ ته د چپا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته خو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور يې نن پلار ته په حيرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو موږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پورې کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

د ښېتنې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلې نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېرچل شي لوپټه لوپټه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ اهونه څله کوې
ستا د ځوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي تول د داوړي بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوبو باندې سوړلي کړېده

څو بناه دې خپله ده څو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دو دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتړه دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ يې له ځان سره حېران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پېغلې انګې کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پر دي وطن کښې مې زړۀ خوږ غوندې شو
له ځانه ورکې ښائسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

مڼه دا چې ستا د زړه ښه ښکله
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي ګوښه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره سوده پس راغله
په سرو جناړو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د ګانړو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یُو

ما ورته وېل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکله تېر ماښام ئې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند یوځې شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدې ما
شېرینه ماته مېلوکان ګمروي

دا نهٔ چې یوځې نهٔ یم په سود او په زیان
خو چې خبره د ښېتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولوونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لار کښې تیندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اوويني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته کوږمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي ځه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې یهس یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېړو پسې ړندېږو ځکه
موږ په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته دوه پطوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که اوړېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لپچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړي نو شیرینه وانې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کړې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوشحاله په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهيږمه نه
په سمندر چې بارانونه کيږي
او سوزې تندې نه زموږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبارشه په زما
ونيل مې چوک کښې چا برېنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رانښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو موږ
څه چې ارمان دَ زړونو اوږدو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړه دے

دَ خدا ئے نه اويريږه، غلے شه بس
سکني. ما ښام دے لاړو نمر پريوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږې ماړه شو
څو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څومره چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبه ته لاندې

قد مې لونبړي
او جينکۍ د ککاي
ماته پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اوښکې ته کښتل
ځان دانه ورک شو

مخ مې سپد رنګ شوي
چې پېرې هوا اوړګي
آئينه رنګ شوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اور دې سینو کښې
شېږېنې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټې شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د وېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینوې شړېږي
په هر قدم شوخوي
د عاشقو جړېږي

اور کېږي الغښتي
ستا تصویرونه گورم
خوب رانه تښتي

گور ته دې ژر ځي
ژوندنده د سوال پیاله وه بوه
چرته کېني گرځي

په تال چې خاندي
ځنې زړه ستړې پېغلې
اور ته ورداسکي

څه چې دې بنگل کړم
خدایه شته د هرې سیمې
خاورې به گل کړم

نیت دې خراب دی
کېنې نو هر وکړې
گل د گلاب دی

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته ؟
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په تږوله لار چې سړے
له ښهې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همیشه
پې دَ یوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زيات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

بارانے ورېږي
په زړونو اور بلوي
ويښې خټکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ نده کړے کله
دَ زرکې چال دے

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
مانته درياب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څنباک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړشي

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوي ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
دَ ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
او موږ په سر وروي
د اونو سپوري

اووانۍ پوے شوي
ته چې مسین شوې په ما
لاړلې توے شوي

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نیمه شپه ججرهٔ کښې
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
ته راځې خولې ته بېرته
تسوکلې لاړې

دا څه قیامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصویر دې نت دے

Scanned by CamScanner

خو شے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه .
نو ځکه دې سور شو

○

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

○

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پسخېږي تپې
زهٔ هائیکو یم

○

قصه خانې کښې
ښکاري ګکارهٔ مخونه
په آئینې کښې

○

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا تېزه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
واٸې هر څهٔ منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځغلېږې
واٸې غنې ډېره ده
واوړې ورېږې

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تاته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

نړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبهٔ دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خهٔ مخ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق ځکه راندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مري ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په ټیټه کوي

اووایُ ټول دَ اکیجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي ځله
څوک سپوږمۍ نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېښانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نهٔ لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

شېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه ایښودلے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ؤمه
که هره لاره د منزل لاره وه

○

تن یوې پېغلې خپلې مور ته ووېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

○

چې مزدورۍ په کومه ورځ اونه کړي
بچي ئې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

○

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلئ ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کونټو سېل را والوځوي

○

ناساپې کړ یکه کړي نیازبینه وانې
د زړه په سر مې په ټوپک اوولهٔ
خو چرمنګې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نۀ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور وروَنه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رابښکل دَ اديرې حدونه
ښتول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره اېرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زبېرګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووې
دَ لېونۍ شونډې يو رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې ما نه انټرویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځهٔ په ګرانه وائي
ستا سوځهٔ خيال دے دَ وادهٔ باره کښې

په چاپېرچل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختۍ اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو دَ چا دپاره
دلته چې قدر دَ جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

تهٔ دَ ژوندون دَ مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک دَ سحر نهٔ کوي

داسې نخورې کړم ازمېښتونو دَ ژوند
شېرېنې ستا خانه بدوش يادونه
اوس دَ زړهٔ دشته کښې پړاو نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدرچوک کښې
کماډي ګډيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږه ده
يو دَ پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ ته دَ چا ميراث خواره خونه يو

زړه يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
وېل يې زه ډېره بې خونده يم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

دَ حُسن زکوٰة او باسه شيريني
حُکه نازلېږي افتونه دا
چې په وطن کښې څوک خيرات نه کوي

سر به بې ځايه درله څه خوږوم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

Scanned by CamScanner

لاس راله مهٔ راوړه نادانۍ جینۍ
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پسترۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینئ
چې ئې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لادیـه
ویرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې څهٔ بلا ئې تهٔ ښې حسه جینۍ
زما د زړهٔ دَ قیامتونو درزا
خدائیګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

یې دَ سرو سینو خزانه شیرینې
درته خراب دَ چا نیتونه نهٔ شي
کمځۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وه ګلالۍ سم ګړ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځهٔ کوؤ
درانهٔ پېټلونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېړه ئې مه کښې ستومانه به شې
تورې ټچې دي که لاپارې شولې

وایم چې ټولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اووايئ قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هايسکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمنې
سرکشي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

زړه یې له سترګو لګېدو اووښتم
مالله قسم راکړې چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلے خبر کړې په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نه دي
غریب سړے یم خو ګل ښائستګې زما
د چا عشقونو ته پسخېږ مه ته

ګن تصویر و نه شي خوارۀ په ذهن
عېنې چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حېرانتیا خبره ولې نه ده
غوږ ته چې ګل شي په قیامت کښې د ژوند
ځان راته ډېر خدائیګو پېکه ښکاره شي

زړه مې اونیسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مه اوځه

سینه ته ګلونه ورکندار کړي وائي
خو عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپېې رابکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کچه کوروڼه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښایسټ دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګلو کښې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاؤرو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې یې ما په اسمانو نو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بیغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې
کورکښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
دهٔ پس ناروا کاروڼه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه ځپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

ستړګې له دغې وېرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکنې پرسوي

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرۍ ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زړه د تېول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په بنځو پړے
بیا به ترې ګېرې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژړونو کښې اور دَ مینې بل کړۍ ګټې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائې ګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ بنار پارک کښې راټولې وې نن
وېل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شپېلۍ زړۀ دے نرم تۀ وے نۀ دے
نمائشي اوښکې عبث توېوې
کاڼې اوبو کښې وراسته نۀ کېږي کله

شنه چې مې شوندړه شي دَ قام دَ دړو
لکه دَ چړګو دَ بچو بُغرې شي
اونغلې خپلو کښې دړان بېلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نۀ وي
تو په هګو باندې بچي نۀ کښېني

د قام تور سري دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومبق غومبق پېغلې اوس
کړي خېرات پسې ، داکې غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوم چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بڼې د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دګي

لا به شاعره صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نهٔ دي

ووېل مې را افغانه يوويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دې وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټګل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خو څوک ګنړلې نه شې
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ به جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کوډ که سو وران شو نو پروا دَ څه ده

اوسنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورتله مې او وې حیثیت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پرتو غابنسو نه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې تق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شېبې يې څپې به شي دمه په کېنې خوره
رب به زمونږه دا نيستي غوټې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهيږي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کېنې هم ستورونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زه د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کېنې پناه اخلم

ګله اوورېږي د نکهت قافلې
ګله د ګل ورمه ورمه خوريږم
خوبونه وينم تعبير ونه ويشم

تږوله د زر او زور خيره ده اوس
ستاسو څخونه په چا نه شوکوم
څوک د جرګو هر و پروا نه کوي

د نوې نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نيکه هر ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژړبه کوي

لږهٔ سر تېزه ده بد خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې مچ
زهٔ هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووائي خان ویښ چې ښکار له به ځو

خدایه شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمينو لباس
په ما د اوسپنو نيني اوچيچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونهٔ وهي

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځاے
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره دَ منزل اوموي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورکو قافله لوټې کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
بړق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

یاران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي دَ نغښتن په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوتهٔ

داسې کله څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تښندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شابه شپې شپې را اووریږه

○

د خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلې نه هم ترخه اوختله

○

یمه په هر منګلې مئین شیرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترینه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانې اوباسې
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
د کوثر غنچې او د چینار اونو کښې

○

وائي جولۍ به مې تر خوشحالي وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګې کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا ئې د زړهٔ تاؤ کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه او درېږي
ښکلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نه شمه
يوه د سپين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې ځه غلا ده ضرور
ساګ تړي سيلۍ ديوسي چې ما اووينې

د زړه دړزا راله په ځانے اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړيال، شيريني
وايم که ما باندې څوک ورزې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مهٔ کوه
ستا دَ سینو غوټۍ هوارې څهٔ شې
پسې چې ماشوم له دَ فیډر ورکوې

راله حلوا دَ ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کېنې راته پټ اوواېي
دَ سرو نتکه راله جوړ اوکه نه

سم له مابښامه چراغونه وژنې
په تا کېنې څهٔ ناځهٔ تیاره خوشته دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه دَ چاوس کېنې نهٔ وې
هر څهٔ کېدے شي لېونے خو کله
کملونه کېنږي دَ انځر اونو کېنې

تا بیا کومه دَ یو نوې سفر
اوس به پهٔ دې باندې څهٔ زړهٔ خوړمه چې
دَ خوب تعبیر مې اپوته اوختهٔ

اوښکې مې ستر ګو نه روانې نهٔ دې
دا خو دَ کلي دَ ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې تېلونه کوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوبح کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چاته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زهٔ د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ یادوم
ټول تعبيرونه زما نه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې ژړل وېښل ئې
پېغږ د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د اننګو ګله چې چرته به ئې

○

خه زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

○

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي کلي

شړېدنه ګونجې په تندي راولې
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

○

بې شماره داسې رنګوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائې تول خوندونه یو رنګې دي

○

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شرېنه وائي
سرته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېونې

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځاځا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو لوبای شیریني
ځان چپاله ورته کړې په لاس [illegible]
کښې رنګونه به دې ټول والوځي

وائي ګيلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وېرې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

مياندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوې
بيا ئې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

ددې خبرې ځکه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوېندې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تښتاه له خپله ځانه ځله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اونې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چېنار چېنار ځوانې شېرېنې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ دې له غمه تښتېدلے نۀ شم
هر څۀ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مۀ جوړوه

په مړو حساب دې تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاؤ ئې چې اووهې نو
دَ کیکدانو اوښې څېړه اونیسې

ستا نرمېدو راکښې سختې راوستله
چې را روانې دې شوې اوښکې په څنګ
کانې اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څۀ ناترسې اوښېدلے یمه
وائې که بل چاته دې اوکاتۀ نو
ستا کسېږې کښې به اوبۀ اوڅڅمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له بړمه غوڅولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برە دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مارخپله دە شپرینې زما
لږ ه په خیال کړ څه سرتوره نه شي

اووائي کرانه! ښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره وارو ي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژونند دې شوکیږو اوخوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خورله ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

ستړګې په خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړې ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اوېو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په موږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرې پياني اوښهٔ خوارېږي به د ميانې
باران کله لږې چېرته اوورېږي
نو هسې کالې مسو د چېم يخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که مالهٔ دې پتلون راوړه نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اوولم

درنه وادهٔ ښځې لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوزور اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلي اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ړوند طوفان کښې په چا ملامه نهٔ تره
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژني څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوي، ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران څخُله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګډرانو غوښې هم او خوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیچا ته ملامته نهٔ یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
څېرته مې لاس چاته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شېرینې تا سره مې ښهٔ کړې وو

خدائېګو په خوند پسې دَ ژوند ړاندهٔ شو
اے دَ ځوانۍ دَ تقاضو سپېړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شېرینې دومره نااوزګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

دَ زوراور اوبهٔ په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
دَ خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندۍ لره خوږ دوب دې کړمه
زهٔ به چکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملاؤ شته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سېند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مچې غوښه بلا ګړمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېږمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سېنه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکوهړو ځواني رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پړدو پټهوکښې کړوندې مهٔ کوه

يو ځاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تاته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوواڼې ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنګارګان لوټي او
زمونږه ننګې مېنې پېه نهٔ کوي

وائي تر څو پورې به زغم دَ زړهٔ م
زهٔ درته کور کښې ملغرې کومه
څې په کوڅو کښې لورغنې کوي تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې بیتو باندې درنېږي کله

منم چې ګمنې محرومي مو دي خو
کلې زمونږه هیروشیما نهٔ دے
چې دَ سپرلو پکښې وږمې شنډې شي

مینه اوباسې له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساتي شیرینې زما
نو دروازې دې دَ کور تېږې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیڅکله مې یو ساعت له نهٔ اودرېږي
آسونې مې همېشه یادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي د ښایُست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښختو ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼۍ ټول د اکسیجن کمې دے
هیڅکو ته هسې خوشحالېږي ځله
څوک لېونۍ نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړي سینه لویه کړه
څومره ځلي ورته اوغورځېږي
خو پلیتېږي نه روانې اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې ځنګله راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګیدړ ځې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پړ پړ ده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر یا نوې دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړ
راته چې خاندې او شپیلۍ غږوي

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په خته اور لگوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شکمن غوندې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائې شته د ډېرو پکښې غوا لنګه شي

کوم ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شيطان غوږونه
نيه په مړه ګېډه مې تېر ماښوتن
په ګل ورېښو ليچو خوب کړے دے

پېړه ده زما په کارکښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پېړه ده ګڼي
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څوک چې ګزک نهٔ شي پرهسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوی دَ خاوند دے ځکه
وائي که ماله یې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر کوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدایهٔ ښته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي، لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې دَ بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسېړنم
شېرينې څنګ کېږي مې ويرېږي ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کېږي نهٔ ځي

اووائې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې ستړګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په لرمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازادکړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اوږتلم
داسې لالکل شومه شېرېنې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوې نهٔ وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کېږي بچي راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد فامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ږنړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوې دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے فهٔ شي

دَ بې حسۍ هر و څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوې شي په شين بوټي کښې

خدا ئې شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستا سو چړګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنئ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔشي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده جینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له ویرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یُو

رښا خو نهٔ وژني فکرونه دَ حیا
خدایګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلې بېلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لېونی په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه منی
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
او به په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

شېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرېږدي را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوره

په یو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

د بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرېني
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې . د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نه شي واورینه شپه ده
منم شېریني ډېره ګرانه ده خو
کتوره پخه کړه د زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوې یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزې بېرته نه ښه وي

○

داسې نارواسته کړه د ژوند عېشونو
اوس چې بجلې لاړه شي سخت اورې کنې
ځان ته ببوزې هم وهلې نه شو

○

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېښته وه
هلته د کانړو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګے خو نه یم

○

منم چې هېڅ تربنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

○

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جخته شي ګمرنګي، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هيڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي دَ صحرا ربړګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګړمي اوليده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ويرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست يم خو خو تېکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کاڼے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پرږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وايمه
چېره ، جيمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به تهٔ ختله

ورته چې وايم ښاغُسته جينۍ ده
شرېينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږ، پوزه ئې کږه غوندې ده

شپې چې اوس شاړې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمېږه ځړیکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې خله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په بڼک باندې ډاکه پرېوته

○

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
مخ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

○

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېلنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوکې کړمه زهٔ

○

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسه پرانیزې
پیریان راپاسي په ما کټ واړوي

○

چې هلو ځلو ځې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وئېل هرڅهٔ په شرق اونکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږینې ستاکیانې په سر سترګو څو
که دې زما دا باده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولی د پلار له کوره اوځي
پوځ شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې به وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي څو
اووائي دا ځل راته غبن مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پخنه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پړے که اوسوزي خو وُل وي پکښې

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښانسي تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانے جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا سترګې لیدلې دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تېروتي وژنهٔ
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځي
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمړي ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدایه شته چې ساه لا له تیاره ډوبوې
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون لا پورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ټې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوې

بې شکه ځان بناڼې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لرې

وار مې خطا وې چې قیامت را نه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګټو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي دے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او دَ ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ دَ خپل ځان زهٔ صفائي نهٔ کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نهٔ کوم
له انسانانو په څهٔ طمعې اوکړم
زهٔ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جېل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
توکلې لاړې خولې ته نهٔ راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس دَ مینې
دَ هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
ځله ئې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه بند کړمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوند ئې په خوله کښې وي لا
یو زورآور ئې بې نېتې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دې ئې په شرق اوکړي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بېځې زه داسې تصوّف نه منم

څنګه وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه ئې کښې زره هم ملامته نه شم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه ئې رانجوړه داسې کړې
لکه دَ ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حُیایه ضد دې داسې رنځ مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له وېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ځهرې بدلوي

وصل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هڅه چې رابرګ شوي په ما
تا جوړ مهي پسې شو ملي څکلي دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

ډ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کېنې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالولے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا ډ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده ډ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چغې مېوې به دې موسم کښې
ډ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څه اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانه اوګټي
توله شپه دې ګډوي جرګه کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېسې له لوښې هم نه موي

لکه شیشه مې زړه ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه به ښار ته مزدورۍ له نه ځې

د نرخه مه اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نه دي مڼم
خو څوک په چم مالت کښې غلانه کوي

پېږه چې د تې ماشوم له نه ورکوي
ته ځان ته مور په څه خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودې ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسئ
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زېږې راولي

چې ئې په تې . وي اشتهار اوکتهٔ
وشُل ئې دا په نېڅو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائې
زما نظر چې په لتون وُ دَ چیا
اوس مې په سترګو پاندې نبهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو پاندې نهٔ مرمهٔ زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چا په نهٔ غوښتلو هيڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورنه ګورې څله
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هيڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شيرينې

Scanned by CamScanner

وړی مبارک ورته د زړه وداع شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ادې
ماښې له ميدانه و نه چې شوکوې

هر څه چې وو خو تا پياه چوړ نه کوو
راته په شا چا ټپوسے یې جوړ
داسې چې خولې پورې دې يې اوترو

درسره دا خبره منځه مسئله
که زړه دې تور دے له دنيا زاهده
نو بيا د کور سفيدې شمله کوې

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
کړانې شعلې آتش فشان شي غرونه

ټن چې مې شوندې ورته اوچيچلې
وښل يې خپل علاج په وخت وې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک ترينه سمه ورځ بيدلے نهٔ شي
راغبهٔ يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بيا چاته اوبهٔ خروي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ وښ دا لوئے احسان په څوک هېروي
لا جینکۍ دَ نشو کالـو نهٔ وې
دَ پېغلتوب غوړځنګ ې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ ائینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلي دې په ځان راوستلي
سر به هر څهٔ ته ور په خولۍ کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سینه چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه گڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باټه بنهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
دَ یارانـو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنډه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښئه څړې پرېږدوه
یتیم که وي هم خدائے خوشحاله کړیو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

څاته د سپي سړي نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

د حقیقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅڅکې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه ویني

ښېرینې دا یو اعتراف یه کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ګودرپاتې نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روپے ایوارډ یافته چاچاکریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get More e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library